

Булда Оксана Анатоліївна, аспірантка,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФЕНОМЕН ЕВОЛЮЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СПРОТИВУ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ СУЧАСНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Успіх розбудови самодостатньої європейської держави полягає у рівномірному забезпеченні розвитку всіх регіонів країни, якими б різними вони не були. За період незалежності Україна постійно зіштовхується з подвійним вибором, подвійними стандартами, однак завжди вважалась єдиною та неподільною країною. Україна є однією з найбільших країн Європи і це цілком логічно пояснює різноманітність, унікальність та неповторність кожного регіону, однак це також пояснює різницю у менталітеті, культурі, рівні освіти та розумінні стандартів життя громадян України в різних її регіонах.

Питання розвитку регіональної політики України наразі стоїть як ніколи гостро, країна у стані війни, саме час забезпечувати рівномірний розвиток кожного регіону. Дане питання навіть врегульовано на законодавчому рівні, згідно з Законом України «Про засади державної регіональної політики» метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

Проблематика розбудови регіональної політики та її реалізації в Україні у вітчизняній науковій діяльності досліджували такі науковці: Вороніна В. Є., Данилишин М. І., Злупко С. М., Керецман В. Ю., Макогон Ю. В., Максюта А. А., Мокій А. І., Лібанова Е. М., Олійник Я. Б., Павлюк А. П., Пила В. І., Романюк С. А., Стеченко Д. М. та ін.

Мета статті полягає у визначенні феномену еволюції громадянського спротиву в умовах розбудови сучасної регіональної політики України.

Актуальність проблематики не потребує зайвих підкріплень, оскільки в сучасних історичних умовах становлення та розвитку незалежності України громадянський спротив як рушій розбудови регіональної політики відіграє вирішальну роль у формуванні напрямку розвитку країни. Україна протягом всього періоду незалежності завжди зіштовхується з вибором окремого конкретного напрямку розвитку – Західного чи Східного, однак, враховуючи особливості ментального рівня громадян в різних регіонах, абсолютно неможливо визначити один напрямок розвитку для всієї країни, як наслідок, можна прослідкувати важливі історичні події, які відбулись протягом останніх років на території нашої держави.

До основних аспектів, які необхідно виділити при проведенні даного наукового дослідження, можна віднести:

- громадянський спротив як тригер розвитку регіональної політики;
- ефективність громадянського спротиву для забезпечення розвитку регіонів.

У теорії та історії політичної науки регіональну політику визначають як сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни з врахуванням поточного соціально-економічного стану регіонів та стратегічних завдань. Заходи спрямовуються на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіону, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, створення нормальних умов життєдіяльності населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства. Впровадження регіональної політики пов'язане з необхідністю вдосконалення регіонального управління.

Регіональну політику варто розглядати крізь призму конкретизації інтересів, які вона реалізує. Наскільки специфічними є інтереси регіонів, що відображають історичні, етнічні, природні, економічні, соціальні, культурні особливості територій, наскільки конкретно диференційованими є інтереси держави по відношенню до них.

В свою чергу історія та теорія політичної науки нам говорить про те, що вперше ідея про громадянську непокору була сформульована американським моралістом Генрі Торо у 1849 році у роботі «Про обов'язок громадянської непокори». Спротив означає зважений виклик органам державної влади через непокору, яка виключає будь-яке підпорядкування. Переважно цей термін вживається для позначення відповідних дій населення, які спрямовані на те, щоб перейняти контроль над урядовими інституціями шляхом безперервного тиску на їхні джерела влади та зваженого застосування стратегічного планування і необхідних для цього операцій. Тобто громадянський спротив по суті й виникає з проблеми неефективного забезпечення регіональної політики центральними органами державної влади і водночас є наслідком проведення регіональної політики.

Громадянський спротив як тригер більшості історичних змін у країні безумовно, перш за все, пов'язаний з проблемами у забезпеченні та розвитку регіональної політики. Проводячи історичний екскурс, можна цілком чітко прослідкувати, що в більшості випадків громадянський спротив є початком змін і ці зміни починаються з найменшого, однак найважливішого рівня розвитку держави – регіонів.

Останнім часом доволі популярним є поняття «децентралізація», яке можна визначити як процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління, це система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління; скасування або послаблення централізації. Оскільки громадянський спротив є рушієм розвитку регіональної політики, децентралізація державної влади є абсолютною заслугою ефективності мирного протесту та його еволюцією.

Феномен еволюції громадянського спротиву є важливим чинником становлення децентралізації, проведення реформ і безумовно розвитку регіональної політики. Особливість громадянського спротиву як тригеру

реформування регіональної політики та проведення змін у політичному житті країни і децентралізації, полягає у вираженні думки та влади народу для проведення змін, які спричинені недостатністю забезпечення рівних умов для розвитку кожного окремого регіону країни.

Європейський напрямок розвитку України також здійснює вплив на еволюцію громадянського спротиву як феномену розвитку регіональної політики України шляхом залучення міжнародного фінансування для розвитку інститутів громадянського суспільства та залучення іноземних менторів для навчання активістів.

В свою чергу регіональна політика ЄС або «Політика єднання» – має на меті покращення економічного добробуту регіонів Європейського Союзу, а також запобігання регіональній диспропорції, цілком може слугувати зразком ефективного устрою, рівності забезпечення розвитку кожного окремого регіону Співдружності та його єдності. Безумовно, ефективне управління регіональною політикою потребує значних економічних мотивацій, понад третину бюджету ЄС витрачається на подолання економічних, соціальних і територіальних розбіжностей, реструктуризацію занепалих індустріальних зон і розвиток аграрного сектору. Ця політика сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, заохоченню економічного зростання і створенню нових робочих місць.

Європейський шлях розвитку України та її регіонів має позитивні наслідки – за останні роки можна прослідкувати підвищення фінансування регіонів країни, створення місцевих громад, започаткування інституту префекта, що безумовно має значний вплив на забезпечення рівномірного розвитку регіональної політики, а отже і громадського спротиву.

Цікавим є той факт, що більшість європейських країн має декілька державних мов, мають різне правове регулювання окремих регіонів, яке інколи навіть суперечить законодавству центру управління країною, втім, попри всі ці розбіжності, європейські країни розвиваються абсолютно рівномірно. Безумовно, за останній рік випадки громадянського спротиву актуальні не тільки в українському, а й європейському вимірі, але це більше можна вважати недоліком проведення інформаційної політики та тотальної економічної кризи в Європі. Брексіт та встановлення жорстких економічних заходів говорять про наслідки скоріше економічних та військових проблем, якими послаблена Європа.

Отже, феномен еволюції громадянського спротиву в умовах розбудови сучасної регіональної політики України полягає у тому, що регіон є визначним фактором політичного процесу і впливає на процес прийняття рішень у державі, сприяє представництву регіональних інтересів через різні інституції, а також виступає самостійним чинником політичного тиску в межах соціополітичного поділу на територіальній основі саме через використання мирних методів спротиву. Тобто громадянська непокора по суті й є тим методом, який ефективно може сприяти розвитку регіональної політики України. Громадянський спротив є водночас передумовою та наслідком проведення регіональної політики і саме еволюція розвитку мирних методів

протесту є запорукою безпечного та ефективного розвитку регіональної політики в Україні.

Громадянський спротив як тригер державних змін та забезпечення рівномірного розвитку кожного окремого регіону є важливою частиною державотворення. Еволюція громадянського спротиву в умовах розвитку сучасної регіональної політики України прослідковується шляхом збільшення використання ненасильницьких методів громадянської непокори та успішністю їх реалізації. Виключно мирний протест є запорукою ефективного розвитку громадянського спротиву, що, як наслідок, реалізує волю народу, і як результат, забезпечує рівномірний розвиток регіональної політики України.

Визначальними в умовах демократизації українського суспільства та європейської інтеграції є реалізація відповідно до існуючих міжнародних стандартів і потреб людини, трансформація системи влади і територіальної організації для рівномірного розвитку унікальності кожного регіону. Як показує європейська практика, наявність багатомовного державного статусу, різноманіття правового регулювання та рівномірне економічне забезпечення регіонів є запорукою єдності країни, оскільки, навіть враховуючи всі відмінності між регіонами, достатній рівень забезпечення регіональної політики та економічна підтримка створюють надійний захист для розвитку кожного окремого регіону у своєму напрямку та забезпечення єдності країни.

Список використаних джерел

1. Політика регіонального розвитку в Україні: особливості та пріоритети: аналіт. доп. / З. С. Варналій, В. І. Жук, І. М. Іванова та ін. – К.: Нац. ін-т стратег. дослідж., 2005. – 60 с.

2. Регіональна політика та управління у країнах Європи: матеріали до навчального курсу / упоряд. М. О. Лендшел, В. Ю. Керецман. – Ужгород: [б. в.], 2001. – 248 с.

3. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / Центр Ін-ту Схід-Захід; за ред. С. Максименка; [С. Максименко, Є. Кіш, М. Лендшел, І. Студенніков]. – К.: Логос, 2000. – 171 с.

4. Стеченко М. Д. Інноваційні форми регіонального розвитку / М. Д. Стеченко. – К.: Вища шк., 2002. – 254 с.

5. Хомич Л. В. Стратегія регіонального розвитку і планування території / Л. В. Хомич; НІСД // Стратег. пріоритети. – 2007. – № 4(5). – С. 142-150.

6. Paul Kubicek. Regional Polarisation in Ukraine: Public Opinion, Voting and Legislative Behaviour // EUROPE-ASIA STUDIES, Vol 52, No 2, 2000, 273-294 p.

7. Freedom House, Discarding Democracy: FREEDOM IN THE WORLD 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2016/discarding-democracy-return-iron-fist>.

8. Civility Report 2016: The Peace Worldwide Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://reports.peaceworldwide.org/civility-report-2016/>.

*Гаврилюк Каріна Карленівна, здобувач,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І.Ф.Кураса НАН України*

ПОЛІТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ : КРИЗА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ

Метою статті є визначення рівня задоволеності громадян України регіональною політикою, роботою місцевих органів влади, динаміки рівня довіри до місцевих органів влади різного рівня, вироблення рекомендацій щодо покращення роботи місцевих органів влади і відповідно зростання довіри громадян до них.

На сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням глобальних змін, які відбулися останнім часом, розвиток місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямів державної політики. Революція Гідності окреслила європейський вибір населення України, що актуалізувало проблему реалізації ратифікованих угод з країнами ЄС, у тому числі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, а також забезпечення якісного розвитку регіонів країни, як важливих складових частин економічної системи України. Сьогодні критично важливо переосмислити суть державної регіональної політики, як скоординованих у просторі секторальних політик, із метою забезпечення єдності всієї державної території, вирівнювання диспропорцій у регіональному розвитку задля гарантування належної якості життя людини, незалежно від місця її проживання.

Розвиток держави неможливий без розвитку регіонів. На сучасному етапі постає питання вирішення нагальних кризових питань, які супроводжують реалізацію адміністративно-територіальних, регіональних реформ, шляхом впровадження конструктивного соціального партнерства між центром і територіями. Протягом 25 років нашої державі поки що не вдалося побудувати ефективну регіональну політику, однак державні управлінці неодноразово намагалися це зробити.

Після здобуття Україною незалежності актуалізувалося питання здійснення в її межах ефективної, з погляду самостійності держави, регіональної політики. Однак у перші 10 років незалежності України на порядку денному опинилися реструктуризація та реформування практично всіх сфер соціальної й економічної життєдіяльності суспільства, намагання стримати інфляцію, призупинити зростання безробіття [1, с. 11]. Тому обґрунтування і реалізація виваженої регіональної політики опинилися на другому плані. Наприкінці 1990-х років до цього питання повернулися науковці, фахівці, управлінці, й напрацьовані наробітки завершилися